

TULEVAISUUS. NYT

Museoalan Teemapäivät 22.–23.9.2016

KOOSTE ILTAKAHVIKESKUSTELUISTA

Torstai 22.9.2016 Kulttuuritalo, Kitchen

5. "Noi suojelee ja taas ollaan lehtien etusivuilla" – Miten puretaan museotyön silloja?

Aiheeseen johdattelivat erikoisasiantuntija Aura Kivilaakso & yli-intendentti Ulla Salmela, Museovirasto

Museot ja maailma muuttuvat. Mikä on kulttuuriympäristötyön paikka ja merkitys museoissa nyt ja tulevaisuudessa? Kuuluuko museoiden tehdä kulttuuriympäristötyötä, ja miten museoissa olevaa ympäristöön liittyvää tietoa ja osaamista voisi hyödyntää entistä paremmin? Tule keskustelemaan, mikä on kulttuuriympäristötyön asema osana tulevaisuuden museoiden toimintaa.

Kuuluuko museoiden tehdä kulttuuriympäristötyötä?

Kulttuuriympäristön käsite on laaja ja osin häilyvä. Keskustelijat liittivät kulttuuriympäristötyön fyysisen ympäristön rinnalla vahvasti ympäristön merkityksiin sekä siihen kohdistuviin tunteisiin ja mielipiteisiin. Esimerkiksi katoavaa ympäristöä on tapana surra menetyksen edessä ja sen jälkeen.

Keskustelijat näkivät museoiden roolin kulttuuriympäristökysymyksissä tärkeänä. Ongelmana tai haasteena nähtiin se, että kulttuuriympäristöä ja sen suojelua koskevat kysymykset usein politisoituvat, jolloin kunnollisen, demokraattisen keskustelun saavuttaminen jää vain ihanteeksi. Museoiden panos kulttuuriympäristöä koskevissa keskusteluissa nähtiin myös ainutlaatuisena, eikä korvaavaa tahoja museoiden tekemälle työlle tunnustettu. Esimerkiksi kansalaisjärjestöt voivat osallistua ympäristöjen merkityksenantoon ja ilmaista kantansa ympäristökysymyksissä, mutta kulttuuriympäristön vaalimiseen liittyvää viranomaistyötä ne eivät voi ainakaan nykyisellään hoitaa. Museoiden vahvuudeksi kulttuuriympäristötehtävien hoitamisessa mainittiin systemaattisuus ja jatkuvuus, joiden turvaaminen tulevaisuudessakin olisi yhteiskunnan kannalta tärkeää.

Mikä on kulttuuriympäristötyön merkitys museoissa?

Kulttuuriympäristötyön merkitys museoissa riippuu siitä, mikä museo on kyseessä. Esimerkiksi kaupunginmuseoiden kannanottomahdollisuudet ovat rajallisemmat kuin museoilla, jotka ottavat kantaa muun kuin rahoittavan tahon toimintaan. Pienillä museoilla ei puolestaan välttämättä ole erikseen määriteltyjä kulttuuriympäristötehtäviä, joskin ne voivat osallistua keskusteluun monin tavoin niin halutessaan. Keskustelijoiden mukaan museoiden tehtävä olisikin tuoda näkyväksi kulttuuriympäristöä ja sen merkitystä museotyyppiin katsomatta. Vaikka museo ei siis varsinaisesti hoitaisi kulttuuriympäristön viranomaistehtäviä, voi se toimia paikkana, jossa kulttuuriympäristöstä puhutaan.

Alustajien ennalta esittämä kysymys: "Miten puretaan museotyön silloja?" sai keskustelussa uutta perspektiiviä, sillä keskustelijoiden kokemus oli, etteivät museoissa työskentelevät hahmota kulttuuriympäristötyötä muusta museotoiminnasta irrallisena. Museoiden sisällä ei siis nähty olevan museon eri tehtävien välistä vastakkainasettelua. Siksi keskustelu keskittyikin kulttuuriympäristötyön merkitykseen yhteiskunnassa.

Keskustelijoiden mukaan museot ovat kulttuuriympäristön merkitysten esiintuojia. Niiden tehtävänä on tuoda ympäristön kulttuuriperintöarvot näkyväksi muutoin helposti taloudellisiin tekijöihin keskittyvien näkökulmien rinnalle. Aiheesta johtuen kulttuuriympäristötyön tekijällä täytyy olla vahva alan asiantuntijuus, joka liittyy ympäristön arvojen tunnistamisen rinnalla myös prosessien, kontaktien ja kommunikointitapojen tuntemukseen. Kulttuuriympäristötyöhön liittyy kyky perustella omaa näkökantaansa ja tuoda työnsä legitimizeetti esiin.

Keskustelussa korostettiin erikoismuseoiden potentiaalia kulttuuriympäristöä koskevien keskustelujen suunnannäyttäjänä. Asiantuntijuus olisi hyvä hajauttaa myös museokentällä siten, että eri museoihin ja museotyyppisiin sitoutunut asiantuntijatieto leviäisi jaetusti kaikille museoille.

Ketkä ovat museoiden kumppaneita kulttuuriympäristötehtävien toteuttamisessa?

Keskustelijat olivat yhtä mieltä siitä, että paikallisilla asukkailla on syvälinen asiantuntemus ympäristöstään. Parhaimmillaan paikallisyhteisöt ovat vahvoja ja sitoutuneita ympäristöönsä. Erityisesti kotiseutu- ja kaupunginosayhdistysten merkitys korostui keskustelussa. Tällaiset yhdistykset esimerkiksi ottavat kantaa kaavoitukseen, mutta toisinaan yhdistysten toiminta voi mennä äärimmilleenkin tavalla, joka ei museoviranomaisen työssä olisi mahdollista. Yhdistyssektori ja museot voivatkin saada toisiltaan tukea erilaisissa ympäristöä koskevissa tilanteissa. Paikalliset vetoavat museoammattilaisten asiantuntijuuteen, ja konfliktitilanteissa paikallisyhteisö voi antaa arvokasta tukea museoviranomaisten näkemyksille. Keskustelijat toivoivatkin, että museot hyödyntäisivät nykyistä paremmin kulttuuriympäristöön liittyvää harrastaja- ja paikallistietoa. Yksityisestä, mutta muiden kanssa jaetusta tiedosta syntyy kokonaisuus, jossa merkitykset, tarinat ja muistot moninkertaistuvat ja voivat tällä tavalla vaikuttaa asioiden kehittymiseen.

Kulttuuriympäristötehtäviä hoitavien museoiden kumppaneiksi tunnistettiin keskustelussa ainakin maanomistajat, muut viranomaiset ja museot sekä poliittiset päätöksentekijät. Myös kaupunkien osuus kulttuuriympäristön tilaan vaikuttavana kiinteistönomistajana puhutti keskustelijoita. Tässä yhteydessä todettiin, että yksityinen omistaja on usein

kulttuuriympäristön kannalta parempi kuin esimerkiksi kunta, joka ei aina ole aktiivisimmin ylläpitämässä omistamaansa rakennuskantaa.

Kulttuuriympäristötiedon moninaisuus ja syvällisyys nähtiin myös museoiden näkökulmasta haasteena. Keskustelussa etsittiin vaihtoehtoja kulttuuriympäristöä koskevan tiedon keräämiseen paikallisten keskuudesta. Esimerkiksi joukkoistaminen (*crowdsourcing*) mainittiin yhtenä keinona. Toisekseen korostuivat museoiden suhteet kansalaisaktivismiin. Museo ei aina huomaa, mikä on merkityksellistä ympäristössä. Siksi museoiden pitäisi proaktiivisesti luoda kontakteja kansalaiskenttään ja saavuttaa eri tahojen luottamus.

Koosteen kirjoittaja: Aura Kivilaakso, Museovirasto